

ИНФОРМАЦИЯ

по въпроси на експертите от Европейската комисия, поставени по време на срещата с председателя на Върховния касационен съд на 21.03.2025 г.

Към въпрос 1 (съдебна система) – относно предприети стъпки за промяна на състава на Висшия съдебен съвет след решението на Конституционния съд от 24 юли 2024 г., с което по-голямата част от конституционната реформа от декември 2023 г. беше обявена за противоконституционна.

С промени в Закона за съдебната власт (ЗСВ), влезли в сила на 21 януари 2025 г., е въведена забрана за настоящия състав на Висшия съдебен съвет (ВСС) поради изтеклия мандат на членовете му да открива нови процедури за избор на председатели на върховните съдилища и на главен прокурор, като е прекратена вече стартиралата процедура за избор на главен прокурор.

В преходните и заключителни разпоредби на закона е регламентирано, че в срок от шест месеца от неговото влизане в сила Народното събрание и органите на съдебната власт започват процедура за избор на членове на ВСС, т. е. до 21 юли 2025 г.

Процедурата за избор на членове на Висшия съдебен съвет от квотата на Народното събрание все още не е започнала.

На 5 февруари 2025 г. на заседание на Комисията по конституционни и правни въпроси е било обсъдено приемането на правила за провеждане на публична процедура за избор на членове за Съдийската и за Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет от квотата на Народното събрание. След проведеното гласуване Комисията е предложила на Народното събрание да разгледа и приеме предложения проект на Процедурни правила за условията и реда за предлагане на кандидати, представяне и публично оповестяване на документите, изслушване на кандидатите и избор на членове за Съдийската и Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет от квотата на Народното събрание.

Точката е била включена в дневния ред на Народното събрание за 20 февруари 2025 г., но правилата не са обсъдени и приети поради липсата на кворум в пленарната зала.

Не е започнала и процедурата за избор на членове на Висшия съдебен съвет от квотата на съдебната власт.

На 13 март 2025 г. на заседание на Пленума на ВСС, свикано по инициатива на министъра на правосъдието, бяха обсъдени възможните процедури, начини и способи за пряк избор на членове на Висшия съдебен съвет от съдиите, прокурорите и следователите. По време на дискусиата бе разисквано дали да се гласува само с хартиени бюлетини, дали да се изработи изцяло нова електронна система за дистанционно гласуване, или да се наеме такава, дали е възможно да се направят законодателни промени и да се удължи срокът за избор на нови членове на ВСС. Конкретно решение не беше взето, но участниците в заседанието се обединиха около идеята да се проведат дискусии в магистратската общност за законодателството и за това какво трябва да бъде подобро в процедурата за пряк

избор, какви са проблемите, констатирани включително и след обжалването на резултатите от изборите за професионалната квота през 2022 г. Тези въпроси са много важни, особено за дистанционното гласуване по електронен път. Липсата на сигурност в този начин на гласуване, струва ми се, не се оспорва, но нищо не е направено за подобряване на системите.

Очевидно е, че настоящата ситуация на безвремие не може да продължава, но за мен лично е притеснително в момента да се предприемат мерки за откриване на процедурата по избор на нова професионална квота във Висшия съдебен съвет.

Първо, няма резултат от дейността на действащата миналата година в Министерството на правосъдието работна група за промени в Закона за съдебната власт, включващи и материята във връзка със състава на ВСС.

Действително, с решението си № 13 от 2024 г. Конституционният съд (КС) обяви за противоконституционни като невалидни редица от въведените нови промени в глава шеста от Основния закон. По отношение на поредица от изменения обаче в решението на Съда са формулирани изводи, *че измененията сами по себе си не са противоконституционни*. Това са промените относно състава на неслучилия се Висш съдебен съвет (в сравнение със състава на Съдийската колегия); изискванията към изборните членове да са „независими и партийно неутрални“; към момента на избора да не заемат длъжността прокурор или следовател; мнозинството за избор; запазването на статута на магистрати; ролята на обществеността и професионалните организации и др. Актът на КС съдържа обяснение, че всички случаи, по отношение на които е установено, че сами по себе си не са противоконституционни, са системно свързани със считаните от Съда за противоконституционни и извън тях нямат достатъчен регулаторен потенциал, за да породят целените последици от извършената конституционна промяна в разглежданата материя. Поради това те следват правната съдба на посочените противоконституционни промени.

В тази му част решението на Конституционния съд подлежи на много внимателно проучване и осмисляне. Тези въпроси обаче дори не се поставят на дискусия, въпреки възможността за реализиране на неотречените идеи. Например по отношение състава на ВСС (в сравнение със състава на Съдийската колегия) КС констатира, че прегледът на развитието на нормативната уредба на кадровия орган показва трайна тенденция на увеличаване на броя на изборните членове. Съдът се позовава на решение № 1/1999 г. по к. д. № 34/98 г., че (по отношение на законовата уредба) няма пречка от конституционна гледна точка да бъде увеличен броят на представителите на съдиите в този орган. В мотивите на решението е отчетено утвърждаващото се разбиране за необходимостта от допълнителни гаранции за институционалната независимост на органа, който кадрово и административно обезпечава съдиите и съдилищата, с цел осъществяване на правораздавателната дейност от „*неутрален и безпристрастен съд*“. Нещо повече, смята Конституционният съд, такова изменение се вписва във вече направените изменения на Конституцията, „*допринася за утвърждаване на институционалната независимост на съда, а по този начин и за укрепване на функционалната независимост на съдиите*“. Също така по отношение запазването на статута на магистрати на изборните членове (от професионалната квота), въпреки критиките към използваната неясна формулировка, КС приема, че промяната сама по себе си не е противоконституционна, като изразява становище, че неяснотата е преодолима посредством разрешение на законодателно ниво чрез възлагането по чл. 133.

Друг въпрос е, че процедурата по организиране на изборите за членове на ВСС не се провежда само и единствено по решение на председателите на върховните съдилища. Общите събрания за избор се свикват съвместно от двамата председатели, но това е процес, който се съгласува и с главния прокурор, и с пленума на ВСС. Няма как отделно да се насрочи избор на членове на ВСС от съдийската квота, независимо от това кога ще се проведе изборът на представителите на прокурорите и следователите. Има много правомощия на пленума на ВСС по тази организация. Освен това, задължително трябва да има някаква координация и синхрон с Народното събрание – за да се избегне повтарянето на недопустимата ситуация с отмяната на резултатите от предишния избор на членове на професионалната квота (2022 г.). Необходимостта от координация на съдебната власт и Народното събрание се обуславя преди всичко от практиката на КС, който още през 1999 г. прие, че мандатите на съдебната и парламентарната квота не могат да започват и изтичат в различни моменти. В определение от 24 юли 2023 г. достатъчно недвусмислено и категорично е заявено виждането на КС, че ВСС не може да функционира в състав, включващ членове само от една от двете квоти. Отговорът на този въпрос според КС е „однозначен“, въпросът „не може да има друг отговор“.

Към въпрос 2 (съдебна система) – относно текущата работа по въпросите, изтъкнати в предишни доклади за върховенството на закона, във връзка с командироването на магистрати; конкурси за назначаване и повишаване на магистрати; начин на избор на Инспектората към Висшия съдебен съвет; и избраните от Парламента членове на Висшия съдебен съвет.

Командироване на магистрати:

В сега действащата уредба на Закона за съдебната власт (ЗСВ) материята на командироването е уредена в чл. 227, като е предвидено, че командироването на незащатна длъжност, в изключение от правилото за продължителност на командироването не повече от 12 месеца и за еднократност на командироването в същия орган на съдебната власт, е до приключване на конкурса за заемане на длъжността; командироването на съдия се съгласува и с отделението на съда, в което е командирован, а когато в съда няма формирани отделения, командироването се съгласува с общото събрание на съда; на всеки 6 месеца административният ръководител на органа, в който е командирован съдията, извършва преценка на нуждата от командироване след становище на отделението на съда (съответно общото събрание) за необходимостта от продължаване на командироването, както и за професионалните качества на командирования съдия.

Към настоящия момент командированите съдии във ВКС са: 1 съдия в Наказателната колегия, 19 съдии в Гражданската колегия и 8 съдии в Търговската колегия.

Конкурси за назначаване и повишаване на магистрати:

През 2024 г. продължава дейността, свързана с провеждането на конкурсите за назначаване и повишаване на магистратите в органите на съдебната власт. През разглеждания период приключи конкурсът за назначаването на 6 длъжности „съдия“ в Наказателната колегия на Върховния касационен съд, чието стартиране бе обявено с Решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 19/11.05.2022 г. В резултат на проведената конкурсна процедура бяха назначени 6 съдии с решение за повишаване по чл. 193, ал. 3 от ЗСВ и 3 съдии с решение за повишаване по чл. 193, ал. 6 от ЗСВ.

През 2024 г. са налице три текущи конкурсни процедури за назначаване и повишаване на магистрати в органите на съдебната власт. Обявените конкурси са за 13 длъжности „съдия“ в Гражданската колегия на Върховния касационен съд (с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 12/04.04.2023 г.), 24 длъжности „съдия“ в апелативните съдилища – гражданско отделение (с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 31/26.07.2022 г.) и 19 длъжности „съдия“ в апелативните съдилища – наказателно отделение (с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 24/22.06.2021 г.).

В резултат на проведените конкурсни процедури към момента са назначени 13 съдии с решение за повишаване по чл. 193, ал. 3 от ЗСВ в Гражданската колегия на Върховния касационен съд, 26 съдии с решение за повишаване по чл. 193, ал. 3 от ЗСВ и 1 съдия с решение за повишаване по чл. 193, ал. 6 от ЗСВ в апелативните съдилища – гражданско отделение, както и 15 съдии с решение за повишаване по чл. 193, ал. 3 от ЗСВ и 11 съдии с решение за повишаване по чл. 193, ал. 6 от ЗСВ в апелативните съдилища – наказателно отделение.

И в трите текущи процедури има постъпили жалби по реда на чл. 187 от ЗСВ, което спира изпълнението на решението на Съдийската колегия по съответната конкурсна процедура до постановяване на друго с окончателното решение от Върховния административен съд. По една от жалбите в конкурса за съдии в апелативните съдилища – наказателно отделение, от ВАС е постановен съдебен акт за отмяна на решението на Съдийската колегия и преписката е изпратена за ново решаване по въпроса за допускане на жалбоподателя до участие в обявения конкурс.

През 2024 г. е налице една прекратена конкурсна процедура. Това е конкурсът за 18 длъжности „съдия“ в апелативните съдилища – търговско отделение, обявен с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 31/26.07.2022 г. Процедурата е прекратена с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 6/11.02.2025 г. поради допуснати съществени нарушения на процесуалните правила за провеждането на конкурсите за назначаване и повишаване на магистратите в органите на съдебната власт.

Избор на главен инспектор и на инспектори в Инспектората към ВСС:

Необходимостта от провеждането на процедура за избор на главен инспектор и инспектори в Инспектората към Висшия съдебен съвет от Народното събрание произтича от изтеклия им мандат през пролетта на 2020 г. (на основание чл. 132а, ал. 2 и 3 от Конституцията на Република България).

На 5 февруари 2025 г. на заседание на Комисията по конституционни и правни въпроси на Народното събрание е обсъдено приемането на правила за провеждане на публична процедура за избор на главен инспектор и на инспектори в Инспектората към Висшия съдебен съвет.

След проведеното гласуване от Комисията е предложено на Народното събрание да разгледа и приеме предложения проект на Процедурни правила за условията и реда за предлагане на кандидати, представяне и публично оповестяване на документите, изслушване на кандидатите и избор на главен инспектор и инспектори в Инспектората към Висшия съдебен съвет от Народното събрание.

Точката е включена в дневния ред на Народното събрание за 20 февруари 2025 г., но правилата не са обсъдени и приети поради липсата на кворум в пленарната зала.

Към въпрос 3 (съдебна система) – относно механизма за отчетност и наказателна отговорност на главния прокурор

С промените в Наказателно-процесуалния кодекс (ДВ, бр. 48 от 2023 г.) е създадена нова Глава тридесет и първа „а“, озаглавена „Особени правила за разглеждане на дела за престъпления от общ характер, извършени от главния прокурор или от негов заместник“. С решение на ВСС от 7 юли 2023 г. е назначена за ад хок прокурор съдия Даниела Талева.

Констатираните проблеми и необходимите законодателни промени с оглед на изпълняването на конкретните функции, които са изведени и представени публично от ад хок прокурора, са:

3.1. Логистични проблеми – администрация, органи на МВР, с които да се работи, зависимостта на специалния прокурор от органите, които трябва да разследва. За да се избегнат тези проблеми, по мнение на ад хок прокурора, би трябвало фигурата на т. нар. специален прокурор да е постоянно действаща, с определен мандат, с отделна администрация, да е настанен в отделна сграда или поне да не е на едно място с прокуратурата, да има създаден отделен модул в електронната система, който да не е свързан по никакъв начин със системата на прокуратурата. В момента има създаден такъв модул, но самият специален прокурор няма достъп до данните от системата на прокуратурата, което затруднява и забавя работата. Такъв достъп би трябвало да има с оглед бързина на проверките и справките, които се извършват по отношение на вече постановени прокурорски актове. На следващо място е създаден отделен модул в системата на прокуратурата за актовете на разследващия прокурор, но като слабост може да се отчете, че търсейки справка по общия ред в прокуратурата, става ясно какво се търси, какво се разследва и какво се цели.

3.2. При необходимост от удължаване на сроковете на проверки и разследвания по досъдебно производство поради факта, че прокурорът по чл. 411а, ал. 4 НПК е прокурор във Върховната прокуратура, следва да се иска такова удължаване от главния прокурор или изпълняващия функциите главен прокурор. Тези правомощия са делегирани на заместника на главния прокурор, от който на практика се иска удължаване, но той също е сред кръга от лица, които подлежат на проверка от прокурора по чл. 411а, ал. 4 НПК при подаден сигнал. Тази регламентация създава съмнения за зависимости и на практика прави работата на този прокурор достъпна и прозрачна за лицата, които биват разследвани. Според ад хок прокурора оттук се извежда необходимост от назначаване на контролиращия прокурор едновременно с прокурора по разследване и към него да се обръща като по-долустоящ прокурорът по разследване.

3.3. Прокурорът по чл. 411а, ал. 4 НПК съзира проблем със законовата регламентация по въпроса в кои случаи трябва да се конституира контролиращ прокурор, който да извърши проверка по прекратените досъдебни производства, които не са преминали през съдебен контрол – защото няма пострадало лице, което може да обжалва, или имащата право на жалба страна не е упражнила правата си. В НПК липсва разпоредба, която да предвижда условията и да урежда случаите, при които трябва да се уведоми ВКС за необходимостта от назначаване на такъв контролиращ прокурор. Този въпрос е напълно неясен поради посочването на норма, която не съществува в закона. Става въпрос за чл. 243а от НПК, който не съществува и би трябвало да се предприемат законодателни действия в тази насока.

3.4. В закона е предвидено органите на МВР, с които да работи прокурорът по чл. 411а, ал. 4 НПК, да се посочват от министъра на вътрешните работи. Това, по мнение на ад хок прокурора, е предпоставка да бъде предопределен изходът от едно разследване, ако се презюмира недобросъвестност на съответния министър. По този въпрос следва сериозно да се помисли, в случай че бъдат предприети промени в института за разследване на главния прокурор и неговите заместници. Най-добре би било да се обособи отделна структура от състава на МВР – определен брой разследващи и оперативни работници, които да работят със специалния прокурор. По този начин би могло да се предотврати теч на информация, което е само в интерес на евентуално разследване.

Към въпроси 4 и 7 (съдебна система) – относно използването на съдебния контрол за решенията на прокуратурата да не започва разследване и разширяването на обхвата на този контрол

Информация за приложението на съдебния контрол по чл. 243 от НПК в апелативните съдилища през 2024 г. може да бъде изведена от [Обобщените статистически таблици за дейността на съдилищата](#) за отчетния период, публикувани в раздел „Съдебна статистика, регистри“ на интернет страницата на Висшия съдебен съвет.

От представените данни се вижда, че за изминалата 2024 г. в апелативните съдилища са разгледани 193 броя частни наказателни дела по чл. 243 от НПК, от които 188 броя са постъпили през годината и 5 са висящи за разглеждане към началото на периода. В края на отчетния период 179 броя са приключилите дела, от които 170 броя са приключили със съдебен акт по същество, а 9 броя дела са били прекратени. В края на 2024 г. остават висящи за разглеждане 14 броя дела във връзка с разглежданата разпоредба.

За сравнение с предходната година се наблюдава увеличение на броя на този вид дела в апелативните съдилища. През 2023 г. са разгледани 157 броя частни наказателни дела по чл. 243 от НПК, от които 148 броя са постъпили през годината и 9 са висящи за разглеждане към началото на периода. В края на 2023 г. 150 броя са приключилите дела, от които 144 броя са приключили със съдебен акт по същество, а 6 броя дела са били прекратени. В края на 2023 г. са останали висящи за разглеждане 7 броя дела.

По отношение на приложението на разпоредбата на чл. 243 от НПК в окръжните и районните съдилища точни статистически данни не могат да бъдат посочени поради факта, че в повечето доклади и представени статистически данни делата по чл. 243 от НПК са описани като общ брой заедно с останалите частни наказателни дела.

Все пак от направената от Върховния касационен съд проверка може да се заключи, че през 2024 г. най-малко 98 броя такива дела са образувани в окръжните и районните съдилища (поне 23 броя в районните съдилища и 75 броя в окръжните съдилища, от които 65 броя дела в СГС).

Към въпрос 5 (съдебна система) – относно структурата на разследването на магистрати в Софийската градска прокуратура

Има скорошен пример за адекватна реакция на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет по отношение на извършена прокурорска проверка срещу съдия по повод на невлязъл в сила негов съдебен акт.

Съдия Мирослав Петров от Софийския районен съд в постановен от него съдебен акт отказва да отнеме на автомобил на публична личност, осъдена за шофиране под въздействието на алкохол.

Решението му е последвано от реакция от страна на сдружението на близки на загинали в катастрофи деца „Ангели на пътя“, които подават сигнал до Софийската градска прокуратура.

Образувана е прокурорска проверка, която приключва с [отказ за образуване на досъдебно производство](#), но прокурорът изпраща материалите по нея на председателя на Софийския градски съд за преценка дали да се образува дисциплинарно производство срещу съдията.

Съдия Мирослав Петров подава сигнал до Съдийската колегия на ВСС с искане за защита на интегритета му по повод на прокурорската проверка.

След огласяването на случая позиции изразяват както Асоциацията на прокурорите, която застава зад действията на прокурора, така и Съюзът на съдиите в България, председателят на Софийския районен съд, Софийската адвокатска колегия, Висшият адвокатски съвет и др. с искане до ВСС да предприеме необходимите действия за изясняване на изложените в сигнала данни и да установи дали има упражняване на натиск и засягане на независимостта на съда.

Последва реакцията на Съдийската колегия на ВСС. След изслушване на съдия Мирослав Петров и на представители на сдружението „Ангели на пътя“, проверка на изисканите материали по прокурорската преписка, обсъждане на всички становища по случая, преюдициалното запитване на съдия от Районен съд – Велики Преслав по повод разпоредбата от НК, предвиждаща отнемането на автомобили на пияни и дрогирани шофьори, сезирането на Конституционния съд от Наказателната колегия на Върховния касационен съд и от съдия от Районен съд – Свиленград за същата разпоредба, както и справка от КАТ, на *25 февруари 2025 г.* Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет единодушно [изразява институционална подкрепа](#) към съдия Мирослав Петров по повод прокурорска проверка срещу него във връзка с негово произнасяне.

В позицията, публикувана в Регистъра на случаите на посегателство срещу независимостта на съдебната власт в сайта на Висшия съдебен съвет, Съдийската колегия на ВСС заявява:

„Категорично се противопоставяме на всяко накърняване на независимостта на съдиите, оказване на натиск и влияние върху вътрешното им убеждение от страни в съдебното производство, включително от представители на прокуратурата, която при изпълнение на своите правомощия е длъжна да зачита съдийската независимост.

Обръщаме внимание, че законоустановеният начин за проверка правилността на съдебните актове е инстанционният контрол. Съдиите, в качеството на органи на държавна власт, могат да бъдат проверявани и разследвани по законов ред при наличие на данни за извършено престъпление или нарушение. Всяка форма на въздействие на друг държавен орган под влияние на обществено недоволство или несъгласие с постановен съдебен акт е недопустима.

Независимо от постановлението за отказ да се образува досъдебно производство, с което е приключила прокурорската преписка по описа на СГП, считаме, че основанийето за нейното образуване, сочещо на несъгласие с акта и липса на конкретика за извършено престъпление, продължителността ѝ, предприетите в рамките на същата действия, включващи и оперативно-издирвателни мероприятия, поставят сериозни въпроси и

обуславят изводи за засягане независимостта на съдия Петров и съдиите, които разглеждат сходни казуси в рамките на наказателното производство.

Конфронтацията между органи на съдебната власт руши върховенството на закона, ерозира авторитета на съда и прокуратурата, подкопава доверието на обществото, дискредитира институциите и може да доведе до непредвидими и опасни последици.“

Към въпрос 1 (рамка за борба с корупцията) – подобряване на ефективността на разследванията и солидни резултати в наказателното преследване и окончателните съдебни решения по дела за корупция по високите етажи на властта.

Предоставяме следната информация относно движението на делата за корупционни престъпления във Върховния касационен съд през 2024 г.:

Образуваните във Върховния касационен съд през 2024 г. корупционни наказателни дела (с предмет престъпления, включени в приложения № 1 и № 2 към [Заповед № 777/18.10.2022 г.](#) на председателя на ВКС, изменена със [Заповед № 109/14.02.2024 г.](#)) са общо 30 броя. От тях 5 са производства срещу лица, заемащи висши публични длъжности (по чл. 6 от Закона за противодействие на корупцията).

Решенията във Върховния касационен съд през 2024 г. наказателни дела за корупционни престъпления (включително производства, образувани през предходни години) са общо 37 броя. От тях 4 са срещу лица, заемащи висши публични длъжности – директор на търговско предприятие (Държавно ловно стопанство „Чепино“ – гр. Велинград), кмет на Община Радомир, кмет на Община Тетевен и общински съветник в Общинския съвет – Стара Загора.

Делата за корупционни престъпления, чието движение през 2024 г. е проследено в публикувания в сайта на ВКС [списък с подробна информация](#) (в секцията „Дела за корупционни престъпления“), са общо 48 броя, образувани както през 2024 г., така и през предходни години. От тях 8 са срещу лица, заемащи висши публични длъжности – трима кметове на общини, общински съветник, главен архитект на община, прокурор, директор на разузнавателна служба и директор на предприятие.

Забележка: В списъка, предоставен през януари 2025 г. на Европейската комисия като предварителен принос, следва да се отрази една корекция – по отношение на едно дело, което е решено през 2023 г., а не през 2024 г.

Предоставяме Ви окончателен списък с делата за корупционни престъпления през 2024 г. във Върховния касационен съд.